

המשיח הלבן

קשר של שתיקה

עם תום לימודיה נשלחה לאירופה לפגוש בסבתה. בדרכה היא סובבה בכחש עליידי צעיר גרמני יליד שוונה (בן הסמפלרים), שהובילה למחנה ריכוז נאצי. אלא שמחנה זה, בניגוד למחנות אחרים, היה מצוי בשליטתה של כת אולטרה-נאצית, שהוברר לה כי הנאצים של היטלר יובסו, ואז יוטל עליהם להשליט בעולם בעזרת המשיח הלבן, את הנאצים העליון.

בתיה נבחרה להביא, בתום המלחמה, לאוויר העולם את המשיח הלבן. כביוונה המיועד נקבע אריך, בנו של איל-פלדה גרמני (קרופ?) בתיה ואריך עוברים את המלחמה במחנה שיועד לנסינות וגיתוחים, בסיגנון דוקטור מנגלה, כאשר שפרה-נסינות העיקרי הוא ר' נחומקה, רבם של חסידים, הממיר את דתו בתום הר' מלחמה. במחנה נמצאת גם סבתה של בתיה, המטפלת בה במסירות בלתי-נלאית. במהלך סיבולת המחנה וה' מלחמה, מתאבדים בתיה ואריך איש ברעותו.

המלחמה מסתיימת. במחנה מתנהל משפט נגד פושעי-מלחמה, שהוא בבחינת פארויה נבואית למשפטים נגד פושעי-מלחמה שנערכו לאחר כתיבת הספר. בין גיי צולי המחנה מתפתחת דת מוזה ומיסטורית, אשר צירי המרכזי ומבשרה הוא ר' נחומקה. בתיה ואריך גישה, ובתיה מתעברת. היא אפוסה היסטורית ופחדים, כותבת יומן לעצמה, ובו: „מה אפשר לפרוי-בטני כשיביט סיפורים? ומה אתן לו לקרוא אחרי-כן? „מא-תיים ערלות פישותים?“, „מעשה פידגש בגיבי עח?“, „דאנפס? — ומייד עם התחילו לקרוא — את אנדרסן? מעשה במכשפה המבשרת ידדים והאצבעות חודרות ומרטטות מתוך הקדחת הרוחנית?“

כוחני כת המשיח-הלבן, המתרכזים בדרום-אמריקה, שמחים לשמע הריגתה של בתיה. הם מנסים לחטוף אותה ואת אריך, הוגג מחפש לעצמו מיקלט. אריך בו לאביו, ולכל שזה מייצג, אביו של בתיה מתרים ומגדה אותה, והיא ממשיכה וכותבת ביומנה: „זכויות שלנו לא-רץ-ישראל? מוחלת? בלבוז-מוחות! כן, זכויות היסטוריות — אך לא בעבר. אוי לו לאדם המסתמך על זכות-אבות ואוי לו לעם, המו-פיט ביוזש...“

„ארץ-ישראל. בית-ספר זאנארכיה. בהג' הדת מורים ברויטים. בית-היחידן להתאבדות המנוחה בידי אנשים, שהם-עצמם מנוחלים בידי תלויני-עולם סבסונאים, המלמדים אותם להתייחס... אבא היקר כותב לי: „הנוער העיברי יצא זמאבק טוטאלי. הגזע העיברי עתיקי-הימים מראה כוח-מחץ לאין דוגמה בהיסטוריה היש-ראוית — ואת בני היחידה רוצה לחזק את הגזע האציל הזה בדם נוכרי! אני לא אשא את החרפה הזאת!“

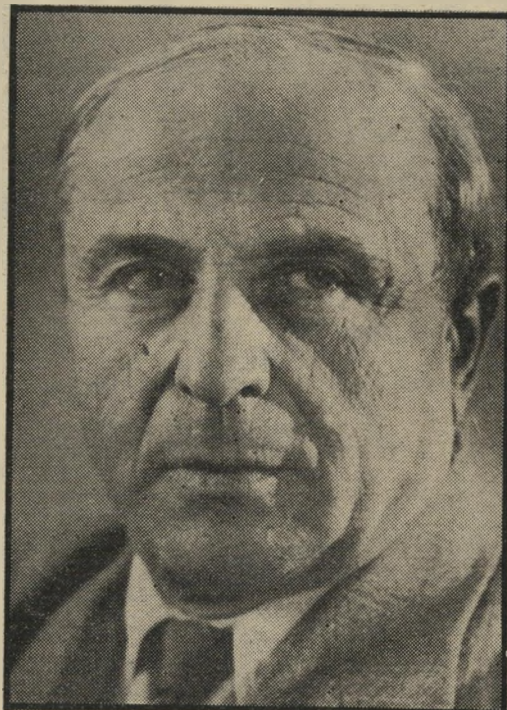
„בחלומי ראיתי חלילה את הנוער העיברי מתהלך וגם שוכב-אורב לאויב, כשבדידי כלי זין ובראשו צמוד ראי קטן, שהוא מכיט בו כל הזמן ואינה רואה שום דבר בעולם, אלא את עצמו; ואני חוזר צמוד סמאמוסקופ, ששני צינורותיו נתונים באוזניו, שלא ישמע אלא את דופק לב עצמו — והוא קודע אל עצמו...“

כאשר יולדת בתיה את בנה (המשיח הלבן), היא מקבלת מארץ-ישראל מיכתב בעלו-יטש ובו מראה-מקום של פסוק תנ"כי המסמל פסק-דין מוות. פסוק זה משמש גם את כוחני המשיח-הלבן. בתיה ואריך, יחד עם בנם הרך, מנסים להילם מאימת כת המשיח-הלבן. אביגדור המאירי היה אחד הסופרים העיבריים הבודדים שניסו להתמודד עם האידיאלוגיה שהביאה על היהדות את השואה. סופר תת-ידימי, עדידי להעניק מכשירונו לחציית-ספר סופרים. סופר שהחברת שלנו לא עודדה ופירסמה אותה, כפי שהיא נוהגת לגבי פחות-הכיסרון ההולכים-בתלם מאז ועד היום.

שיריו הראשון בשם חלב אס. אביגדור המאירי כימעט שלא זכה בנתח מספר כיבודי הכבוד והממון שבהם נוהגים להעליט סופרים בארץ הזאת. הוא נאלץ להמשיך לחיות בגיהנום של סיפורות. הוא חיבר את סידרת הרומן „הזעיר“, שתרגמה לגמישות הלשון העיברית יותר מאשר כמה חוויות לאומיות שאין חללים מלהעלותן על הכתב. הוא גם חיבר פיומונים, וייסד את התיאטרון-הסאטירי הקומקום.

ב. „פוחלץ של לבאי אנוכי“

בניגוד אריות הסיפורות והשירה העיברית של שנות העשרים, שלושים וארבעים, לחם אביגדור המאירי את מלחמה-המסור שלו. באחד משיריו תיאר את עצמו: „פוחלץ של לבאי אנוכי / ותוכי כצורר פרחים...“ שעה שסופרי העיברית של שנות ה-30 היו משתכשכים

אביגדור המאירי

בימי הקיץ הארצישראלי במים המינרליים של קארלס-באד, בארץ ומארינבד, ולקידו מגפהם של פריצים, גבירים ומצנאטים, כתב אביגדור המאירי את „מסע באירופה הפראית“ (רישמי-אנב אנאכרוניזם), ניבא את התמוטטות אושיות-המסור של אירופה, וצלץ בסאראקוס עמוק לעבר תרבות היהדות.

עם תום מלחמה-העולם השנייה, שעה שמחברי הספרים בעיברית החלו דוחקים ליצירותיהם דמויות של פליטים וניצולי-שואה, פירסם אביגדור המאירי רומן בשם „המשיח הלבן אודות השואה, היהדות וארץ-ישראל — ספר שמסיבה מיסטרית ותמוהה כלשהי כימעט שלא הופץ ביישוב, ועד עצם היום הזה גיוונים עכברושים מכריכות הקרסון של פוחלץ במחסנו של אחד מבתי-ההוצאה.

מהו המשיח הלבן? זהו סיפוריה של בתיה כינרת, בת לאב שעלה מהולנד ואם שהגיעה מתימן. בתיה גדלה והתחנכה בירושלים,

א. גיהנום של סיפורות

יום אחד, בסוף שנות השישים, נתקבל בסיפריה הלאומית בירושלים מיכתב מאת הסופר והמשורר אביגדור המאירי. הוא ביקש שימצא לו העתק מכתביו שחיבר כמה עשרות שנים לפני-כן. השיר פורסם בעיתון כלשהו, והעתקו אבד למשורר.

השיר אותר, ותצלום נשלח למבקש. כעבור ימים מיספר הגיע מיכתב-תודה נרגש, בתמימת אביגדור המאירי, שבו ציין, בין השאר, עד כמה נשכה וכימעט נמחק מהסיפורות העיברית, ומשום כך הוא אפוף התרגשות מאותה ספרנית, ששרחה למענו ומצאה את שירו האבוד. במהלך עשר השנים האחרונות הוזכר אביגדור המאירי בשלושה מאמרים קצרים בירחון אגודת הסופרים מאז ניסן, שעה שפגרים סיפורתיים מלאו בעשור השנים האחרון עשרות ומאות עמודים של מאזניים.

מיהו אביגדור המאירי?

אחרון קסטלי, בסיפורו חץ לשמי התכלת מיטיב לתאר: „מוצאו של אביגדור המאירי כמצאי שלי, מבודאשט. הוא נחפרסם למדי בתור משורר וסופר עיברי, בניסיוניו הנוראים והאלטר-מודרניים עם הלשון המאובנת של התנ"ך. ראשית ידידותו חלה שעה שתי-גמתי שניים משיריו לגרמנית. התרגומים נתפרסמו, בי-לוחית שבהים מנופחים במיקצת — במסה הסיפורית הראשונה שלי — כשבועון ציוני בברלין. המאירי, המשמש עתה במנגנון ממשלת ישראל, הוא אדם נמוך-קומה, מוצק ובעל תנופה עצומה, דובר כמתגשש, נלהב, איש-מדון ונחון להתקפות-זעם סוערות.

„פסעם אחת, בשעת ויכוח על מעלותיו של רילקה, הוא ניפץ את עדשות-מישקפיו על הריצפת, וביצע על גביהן מחול קל אך נלהב, עד שנשחטנו לקמח. מגירות שולחן-עבודתו היו גדרות כיתבידי שלא ראו-אור; הוא היה חסר-פרוסה כימעט כמנוני, ועוד היה עליו לפרנס אשה ובת. תכונות לגמי על הריצפה בדיית-העוני הקטנה שלחם, בשכונת הירקון...“

איני יודע אם אביגדור המאירי היה חבר ההסתדרות בתקופה שבה היה כדאי להיות כזה. אבל מקריאה בספריו, ברור שהוא הבין אותה תקופה עשרת מונים טוב יותר ממרבית סופרי ארץ-ישראל-העובדת.

כאשר עלה אביגדור המאירי (סייערשטיין) בשנת 1921 לארץ-ישראל, והוא כבן 31, כבר היתה מאחוריו החוויה הגדולה של חייו, שאותה הנציח בשני ספרים, שהינם זכרונותיו ממלחמה-העולם ה-1: השיגעון הגדול ובני-הנוס של מטה.

השיגעון הגדול קרוב, ברוח האנטי-מלחמתית, לספריו של אריך מאריה רימארק (במערב אין כל חדש), והו סיפוריה של מלחמה מרגע הכרזתה, הגיוס, הסיירות, חזית, פציעה, קצונה, שיבה לחזית, עוד פציעה, שיבה שנייה לחזית ונסילה בשבי. לצד המספר ניצבים שני יהודים: מרגלית, הטלפוני של הפלוגה, ואסטרטגיקר הוקן. בין השלושה נרקמת ידידות עמוקה על רקע אנושי ואחות-לוחמים. מולם ניצבות דמויות כמו הלייטננט שטובר גיאק (קצין פחדן שסורס), ושרה-אלף שייגר (פגר). המאירי תיאר את זוחות המלחמה, המוות, הרעב, יחירות הקצונה המיקצועית, כפי ששום סופר כותבי עיברית אחר לא הצליח לתארם. הוא ראה את מלחמה-העולם הראשונה בעד מישקפיים יהודיים, אך יחד עם זאת קוסמופוליטיים ונציפסטיים.

בגיהנום של מטה הוא סיפור-ההמשך, רוחי הומור ופאטוס, על חיי השבויים. אביגדור המאירי וחבריו נדדו במחנות-שבויים ברוסיה המהפכנית במלחמה. הם סבלו בליבה של תברה אכזרית, סאדיסטית ומטורפת, חברה הקרועה בין רחמים לאכזריות, שניתן למצוא בת מנהלי אחוזת אחוז בולמס וטיוף אנטישמי, שהאידיאל שלו הוא להאכיל את דגיה-האגם בבשר-יהודים.

שני ספרים אלה היו תגובתו של אביגדור המאירי לסיפורת העיברית, שלא גילתה כל נטייה לאמץ לקירבה את הסופר-משורר והנוגרי המורח הזה, שקרא את ספר-

דירקטיביו („שירות“), המסודרת בטלוויזיה הספרית בשידור חי, בפנות אל מיליוני ספרדים, אמר לחם הסופר-הרוסי, כי אינם יודעים מהי דיקטורה אמיתית.

ארץ התפוזים המרים

בגלריה הקטנה בירושלים נערך, בשבוע שעבר, ערב-זיכרון לגרשון בן-דוד, משורר שכתב בשלוש העשורים נוספר לפני זמן לא רב ממחלת ממארת. הטלוויזיה הישראלית כניסה לשרת על שירי המשורר מאיר וזלפיר (דבר אופטימי — עשיות שירים). הסרט לוחה כפוסיקה שאותה מלחץ זלפיר לוי (אחרי-הימים). אגב, סיפרה של וירג'יניה ווקר, אל המינגולו, בתרגומו של וילטר, שראה-אור בסיפרי טימן קריאה בשינוי עם המופע לתרגום ספר-המופת, עורר את השאלת מהו הקריטריון לקביעת „ספר מופת“. בשנתיים האחרונות ראו-אור שני ספרים נוספים של וירג'יניה ווקר: מרת דאווני ואורלנדו, שלא זכו בתואר הניכסף „מופת“ בצירוף מענק

בחטף

ממשלתי • האופנה האחרונה בתיאטרון הישראלי היא פתיחת מוויאנים לתיאטרון. אחרי המוויאן-לתיאטרון בירושלים, ומויאן באוניברסיטת תל-אביב לענף-אמנות זה, החליטה עיריית תל-אביב לייסד מוויאן שלישי לתיאטרון • מסתבר כי יוסף רוזנבלט המנוח, שאוסף תמונותיו נמכר לאחרונה במכירה-סומבית בניו-יורק, היה שותף בקרנות למענקי-סופרים יחד עם קרן תל-אביב לסיפורות ולאמנות • המשורר זלפיר אבלין כתב מאמר נגד שובה של גלדה מאיר לפורום המוביל של עבודה. מאמר זה אבידן נפסל לפירסום ביומונים ידיעות אחרונות, דבר והארץ. במאמר מצג אבידן קביט-צללים איכותי, לדבריה, הגיבה להצעתו עורכת דבר חנה זמר: „עם קביטס כזה, הייתי יורדת מן הארץ.“ • מסתבר כי עורכי המוסף לסיפורות בשידור-ישראלי לא שמעו על חזרתה של הגב' מאיר, ועליידי הכרתם בסיפורות פלסטיות הכירו גם ביישוע כזאת. הסופר שימיעון בלם סקר במוסף לסיפורות את סיפורו של רמאן כנפאני ארץ התפוזים המרים. כנפאני נהרג ב-1972, בהתפוצצות מסתורית במכוניתו • שיחת-היום בין משוררי תל-אביב, שעה שהמוזה אינה שורה עליהם היא, „עורך כתב-עת מפויה“, שהותקף עליידי עורך דף סיפורות, איים לשלוח-יד כנפאני-שלו • ואם להתרומם מביצת נרקיס של הסיפורות, הרי בימים אלה עומד לשוב ארצת יהודה עמיחי, אחרי שהיה בת חצי-שנה בארצות-הברית. במהלך היעדרותו מן הארץ הוזמן עמיחי לקונגרס פא"ג, שנערך לפני השנים האחרים בווהנה. בניגוד לסופרים ישראלים אחרים, שהשתתפו בקונגרס כנציגים-מטעם, הוזמן עמיחי כאורח-כבוד מטעם מוכירות פא"ג.

בעריכת דן עזר